ДА ЛИ ЈЕ ЕВРОПСКА УНИЈА ЗАИСТА ЕВРОПСКА?

Националисти свих европских земаља...

Да ли радови на градилишту Европске уније воде ка стварању суверене државе свих Европљана, или ка њеном сроазавању на ранг једне од провинција америчког „новог светског поретка”? Коначни одговор на то питање битно зависи од способности националних снага да се уједине

Пише: Драгош Калајић

Да ли стање на градилишту Европске уније допушта закључак да она заслужује свој придев? Сажетије речено: да ли је Европска унија доиста *европска?* Да бисмо потпуно одговорили на изложену запитаност морали бисмо осветлити позитивно одређење политичког садржаја појма
европског,
како би такву очитост потом употребили као начело и критеријум спознаје те вредновања. Изложени задатак превазилази оквире овде расположивог простора али до приближних одговора можемо стићи и посредним пречицама, попут оне где се суочавамо са чињеницом изостанка икакве опште сагласности о природи, сврси и

циљевима Европске уније. Најсажетији опис те несагласности пружио је Гинтер Машке, некад истакнути идеолог „шездесетосмашког" левичарења, накнадно опамећен узорним проучавањем мисли Доносо Кортеса и Карла Шмита:

„*Duo quum faciunt idem – non est idem.* Ако два човека између себе говоре о јединству Европе, учиниће им се да су истог мишљења. У ствари, један ће јединство Европе желети као етапу према јединству света, запечаћену униформишућом социјализацијом човечанства, коју производе техника и економија, два фактора што сваку политику чине сувишном. Други саговорник ће, насупрот томе, желети јединство Европе којим ће се зауставити све универзалистичке тенденције ка уједињењу света и ка уништењу свих постојећих разлика између нација и између култура. Европа треба да се уједини, али да би се оградила, мораће да оствари нови политички идентитет који ће јој брзо омогућити да разликује пријатеља од непријатеља, на један нов начин." (Maschke, 1995)

КАДА ЈЕ ПАТРИОТИЗАМ „ЗЛОЧИН ПРОТИВ ДРЖАВЕ"

Сваки иоле пажљивији преглед оснивачких аката, трактата и уговора Европске уније мора уочити упадљиви те редовни недостатак чак и пуког помена садржаја придева који је одређује, уз такође хронични изостанак непосредних исказа о крајњим или врхунским циљевима уједињења. У преамбули *Уговора о Европској унији* истакнута је „потреба за успоставом чврсте основе ради изградње будуће Европе", али ту нису предочени ни смисао „изградње", као ни једна једина црта „будуће Европе" ка којој се тежи.

Званична самопредстављања Европске уније, као и изјаве намера њених челних архитеката, од Жана Монеа до Жака Делора, осведочавају општу и трајну тежњу ка стварању „*Јединственог тржишта",* као да је оно не толико врхунски већ заправо једини циљ те смисао уједињења. Насупрот томе, како широко сведочи повест европског човека, заједнички чинилац свих разноврсних па и противуречних израза његове бити је управо примат политичког над економским, које је у свакој традиционалној култури те у

одговарајућим политичким системима било схватано као средство а не као циљ живота заједнице. Већ у изворној лабораторији политичких идеја које су одредиле повест Европљана, дакле у Хелади, Беоти су били излагани општем презиру управо зато што су подлегли утицајима блискоисточних светоназора, подређујући политичко-економским себичностима. Према сведочењу Плутарха, „да не би били ометани у трговању, Беоти су декретом одредили да је патриотизам злочин против државе”. (*Demetrius,* 101)

Додуше, у домену критеријума које кандидати за ступање у Европску унију морају задовољити, поред изразито економских стоје и неки политички услови. Први су веома јасно изражени и математички одређени, док су други прилично уопштени – попут појма „демократије” или „људских права” – допуштајући превелике слободе тумачења и примењивања. Ипак, чак и уз најшире схватање значења „демократије”, структура еврократског одлучивања не може положити такав испит.

Јавна је тајна да Европска комисија не почива на икаквој демократској основи. Према опажању славног антрополога Иде Маљи, „Европски парламент је марионета, без моћи одлучивања, створен управо зато да би омогућио – тако скривено од индискретних радозналости – организацију истинског командовања, концентрисаног у мало руку што чине Европску комисију, чији чланови, према одређењу члана 157. Мастрихтског уговора *не траж*е, *нити прихватају упутства ни од једне владе*, *нити органа*. Члан 145 одређује да су одлуке органа команде
извршне
. Изгледа просто невероватно да двадесет особа, с таквом формулом, на коју нико нема права жалбе, управља са 375 милиона људи.” (Magli, 1997)

ОТВОРЕНИ ПРЕЗИР ПРЕМА ДЕМОКРАТИЈИ

Можемо само нагађати коме Европска комисија подноси рачуна, односно какви отуђени центра одлучивања де фацто управљају Европском комисијом иза кулиса званичности.

Једно је извесно: Европска комисија ни не крије презир према сваком демократском начелу или обичају, као у случају кажњавања санкцијама и својеврсном изопштеношћу из „међународне заједнице" Аустрије и аустријског народа, кривог што је на демократским изборима четвртину гласова поверење указао странци „политички некоректног" (преведи: „морално-политички неподобног") Јорге Хајдара.

Колико је тај презир према демократији заразан осведочиле су владе чланица Европске уније и НАТО-пакта у случају срамне агресије на једну европску државу, Југославију. Те владе не само да су одлуком у учешћу у војној агресији прекршиле све одговарајуће међународне повеље те начела међународног права већ и сопствене уставе, што без изузетка изричито забрањују офанзивни рат те налажу, као *conditio sine qua non*, да свака одлука о ступању у ратно стање мора располагати одобрењем Скупштине, стечено кроз скупштинску расправу и гласање. Речени устави такође налажу да ступање у ратно стање прогласи председник државе. Све је то било цинично заобиђено, односно погажено. Једино је италијанска Скупштина смогла снаге да изгласа, *a posteriori* али убедљивом већином, налог влади да се одмах заузме за тренутачни прекид агресије на Југославију те отварање политичких путева решења кризе. Ипак, и та одлука, попут поменутих одредби Устава, остала је мртво слово на папиру, погажено безочним оглушавањем о посредовану вољу народа.

ДЕМОНИЈА НЕЕВРОПСКОГ ЕКОНОМИЗМА

У зависности од потреба налогодаваца, еврократија затомљава политичко силом начела примата одговарајућих економских интереса, или пак пренебрегава остале економске интересе зарад наметања догми „политичке коректности" *made in USA*.

Не само да је примат *економизма* над *политичким* туђ европској традицији и европском човеку већ су и усвојена начела економије такође неевропског порекла. На градилишту

Европске уније данас преовладава и све више се намеће крајњи облик либералног капитализма, дакле економизам англосаксонског порекла, потпуно стран европској економској традицији, у знаку реал-историјске школе економије, из које су изведени сви велики подухвати привредних успона и препорода, попут немачког „привредног чуда". Најсажетије речено, за разлику од англосаксонског либералног капитализма, који слави похлепу и себичност економске животиње у човеку, подређујући све људско демону профита ради профита – реал-историјска школа признаје хијерархијску подређеност економије целини људских потреба те индивидуалних интереса оним заједничким.

На градилишту Европске уније не само да је *економско* отцепљено од целине, дакле од *политичког*
,
већ је из статуса средства издигнуто до ранга јединог циља, претећи свему па и економији. Добар израз такве претње пружа општа смерница коју је Жак Делор изложио у предговору
Completing
the
internall
market
,
где се отворено предочавају политичке па и економске цене пројекта „Јединственог тржишта":

„Обједињавање тржишта од 320 милиона потрошача изискује да државе чланице прихвате ништење сваке врсте препрека (читај: заштита националних економија, прим. Д. К.), како би се обезбедило да тржиште постане флексибилно те да омогући токове људских, материјалних и финансијских ресурса ка зонама од веће економске пробитачности."

Другим речима речено, ту се од држава-чланица захтева одрицање не само од значајних елемената суверенитета већ и од средстава усмеравања токова националне економије те ресурса у правцу опште и дугорочне добробити заједнице. Искуство уједињења Италије и недавно искуство уједињења Немачке пружају, у малом, примере шта се дешава кад политика изгуби свако право и моћ утицаја на производњу и тржиште те када тако ослобођени егоизам економске животиње превлада све одбране општег интереса. Тада финансијски ресурси доиста крећу ка зонама „веће економске пробитачности", напуштајући мање повољне, где се услед несташице инвестиција шири незапосленост и беда, као на југу Италије некад или у источном делу Немачке данас.

Биле би то начелно прихватљиве и сношљиве жртве ако би доприносиле јачању европске заједнице у настајању. Нажалост, растурање суверенитета и одбрана националних економија држава-чланица прати истовремено слабљење политичке самосталности и одбрана Европске уније унутар „глобалног", светског тржишта, које америчка плутократија, посредством Светске трговинске организације, одређује и условљава, силом или милом, притисцима и претњама, уценама па и санкцијама. Под таквим условима постаје неминовно да се европски ресурси неповратно одливају ка ваневропским „зонама од веће економске пробитачности". Ко је иоле упућен у стварност економске арене света, коју француски економиста Жорж Корм са правом назива „новим светским економским хаосом" (Corm, 1993), добро зна да су данас за „оплодњу" капитала најпробитачније зоне црне економије и берзе шпекулантских операција са псеудовредностима и дуговима. Реч је о процесу планетарног размаха патолошких облика економије над светом производње конкретних добара и одговарајуће трговине, што представља већ неуклоњиву претњу целом свету.

У свету производње конкретних добара, обузетом процесима „глобализације", све жешћа конкуренција принуђава европска предузећа свих величина да ради уштеда систематски растурају „државу благостања" и одбране права рада, да измештају производњу у земље где се радна снага нуди у бесцење. Не треба имати велику економску памет па схватити да је таква стратегија, дугорочно гледано, крајње погубна: она повећава незапосленост и последично смањује куповну моћ становништва, потражњу те и тржиште. Коначно, такво подавање диктатима „глобализације" маде ин УСА, разграђује и обесмишљава Европску унију.

ИЗОСТАНАК РАЂАЊА ЕВРОПСКЕ НАЦИЈЕ

Опажање Мориса Алоа, добитника Нобелове награде за економију, да је при изградњи Европске уније почињена кобна грешка у редоследу „корака" – почело се с уједињењем од економије уместо од културе и политике – много је дубље него што је мишљено. (Allais, 1992) Правилни а изневерени редослед уједињења – прво од културне и политичке сфере – посредно одражава хијерархијски поредак функција те домена делотворности заједнице који је од искона урођен европском бићу. (Dumezil, 1958)

Поборници примата економског пута ка уједињењу као неке нужности могу се позивати на позитивни пример и повесни преседан уједињења Немачке. Доиста, државотворни подухват уједињења тридесетак немачких краљевстава, кнежевина и марки био је започет стварањем царинске уније, по формули Фридриха Листа, оснивача реал-историјске школе економије, данас популарније зване „рајнски капитализам". Ипак, неопходно је истачи да је успостављању царинске уније претходио велики и дуготрајни труд немачких мислилаца и стваралаца улаган у буђење, образовање и развијање свенемачке националне самосвести.

На градилиштима Европске уније нема ни трага иоле озбиљнијег труда усмереног буђењу, образовању и развијању европске самосвести, односно стварању европске (над)нације, као породице европских нација и етничких заједница. Изостанак таквог подухвата је посебно упадљив под светлом историјског искуства што нам сведочи да су сви скорији државотворни подухвати већих размера а вишенационалног садржаја, ради потреба друштвене хомогенизације приступали стварању нове, заједничке наднације, чак и у условима потпуне расне, етничке и религијске разноликости, каква примерице карактерише Сједињене Америчке Државе и њихову „америчку нацију".

Хронично изостајање чак и пуког помена европске (над)нације у пројектима и уговорима Европске уније мора посебно зачудити неког новог Кандида под светлом истине да такву заједницу није потребно „измишљати" и вештачки произвести јер она идеално постоји већ вековима па и миленијима.

У филолошком домену, први нама знани помен те (над)нације потиче из године 732, када су у биткама код Поатјеа здружене романске, келтске и германске снаге победиле и зауставиле освајачку најезду арапске масе под Алаховим барјаком те одбраниле Европу. Тада је један анонимни шпански монах, настављач летописа Исидора де Беха, забележио, с видним одушевљењем, да су победу однели „Европљани". Није потребно истицати да је тежиште таквог именовања победника у његовој етничкој а не верској природи, јер би у противном била забележена победа само хришћана над муслиманима.

У домену непосредног, савременог искуства, постојање европске (над)нације, што све остале у себи задржи, могуће је спознати и доживети особито изван Европе, на другим континентима и у другим сферама људских разлика, где ти други обично виде, препознају и именују дошљаке из европског света – примерице Русе или Немце, Италијане или Французе, Србе или Хрвате – по њиховим заједничким чиниоцима, дакле

као Европљане.

Неувиђање тих заједничких чиниоца – изнад свих националних или етничких и државних, верских и идеолошких разлика – је битни узрок највећих европских трагедија и страдања, где су разлике редовно односиле победу над јединством. На сценама европске повести последња два столећа, главни извођач радова против јединства Европљана била је и остала псеудоимперијална политика британске псеудоелите, остављајући ужасне и крваве трагове своје антиевропске стратегије, у знаку формуле „завађај па владај". Отуда није случајно да данас наследници исте политике, унутар Европске уније, попут тројанског коња, а у служби америчке плутократије, чине све што могу да осујете и изјалове покрете ка успостављању веродостојне и суверене, заједничке државе свих Европљана. Судећи по стању духова и радова на градилишту Европске уније, ту, за сада, увелико преовладавају поборници или извршиоци налога пројекта што смера да је сведе на једну од провинција „новог светског поретка".

Управо то смерање ка самоубиству Европе објашњава чињеницу да су „управљачи све учинили како би од поданика утајили истинске циљеве Европске уније." (Magli, 1998) Према налазима Иде Маљи, један од главних декларисаних циљева еврократа је „смрт нација":

„Ипак, политичари и новинари сложно не допуштају грађанима да расправљају о том циљу. Добро знају да би у противном изазвали побуну. Према једној Хелмут Коловој реконструкцији историје – можда несвесно али потпуно прилагођеној исправљању улоге Немачке – коју политичари и властодршци понављају као да је у питању најочигледнија истина, национализми су покретачки узрок свих ратова. Дакле, само елиминацијом нација, односно држава (премда се ту настоји успоставити суптилна разлика између нације и државе), могуће је избећи рат. У питању је толико идеологизована премиса да је о томе излишно расправљати. Остаје чињеница да је незнање политичара о дугорочној историји скоро невероватно. Када мисле на историју нација, сводећи је на динамику покрета у деветнаестом веку – они се налазе потпуно изван сазнања (науке) двадесетог века. Или, боље речено, они остају дужни да објасне механизме образовања и одржања Власти. Чак и ако ставимо по страни ту грешку у интерпретацији историје, остаје незаобилазна чињеница да нације постоје. И управо то је оно што пројект Европске уније верује да може избрисати с речима на папиру (Мастрихтског) Уговора." (Magli, 1998)

ЕВРОПА ОД РЕЈКЈАВИКА ДО ВЛАДИВОСТОКА

Речена погрешна интерпретација историје служи не само да затоми национализме, односно нације – јер по луцидном опажању Ерика Хобсбаума „(модерне) нације не стварају државе и национализме већ обрнуто" (Hobsbawm, 1996) – већ и да прикрије стварне узрочнике или покретаче европских ратова, током последња два столећа, који су се цинично служили национализмима по потреби и по формули „завађај па владај". Ти узрочници и покретачи припадају управо сфери изрођеног економизма, којој се подвргава изградња Европске уније.

Под светлом изложеног и истине да су Европљани заједништво европских нација можемо прозрети основни смисао изостајање сваког труда у правцу буђења и развоја европске (над)нације и европске (над)националне самосвести. Смисао те нихилистичке и извесно антидемократске политике почива у чињеници да би признање и афирмација нација на градилишту Европске уније увели одговарајућа, извесно надекономска формативна и информативна начела праваца, облика и садржаја уједињења.

Без обзира на своја различита порекла и природе , европске нације и етничке заједнице су заједништва у успоменама и надама, оне су живи трезори врлина и вредности, вековних па и миленарних искустава и сазнања, обичаја и светоназора. Идеја да сва та богатства ваља обесправити и уништити е да би несметано завладао један систем патолошког економизма – с претензијом апсолутне или тоталитарне те планетарно посвудашње доминације – припада домену најгорих изума изопачености људског духа.

Основни задатак свих истински проевропских снага унутар и изван Европске уније је да се супротставе постварењу тог новог тоталитаризма, који је много безумнији и опаснији од оних превладаних. Такав задатак изискује предузимање многих путева делотворности, почевши од борбе за буђење и препород политичке свести те воље народа, свођених на малодушне и пасивне масе, отуђиване од политике силом отуђивања владајућих политичких псеудоелита од националних и европских интереса. Узгред речено, најсажетији опис жалосног стања политичког пружио је коментатор *Fina ncial*

Times
, Филип Стефенс, поводом данског „не” евру:

„Европски гласачи, већ ионако откачени од њихових националних политичара, осећају се још удаљенијим од установа Европске уније. Једино се политичари могу изненадити чињеницом да је дански народ, све подозривији према интеграцији, гласао против увођења заједничке монете.” (Stephens, 2000)

Међу путевима делотворности које истински проевропске политичке снаге морају предузети један је од првенственог значаја: стварање одговарајућег пројекта европског уједињења, кристалисаног око формативних и информативних начела веродостојне политичке природе европског човека.

Већ и сам задатак спознаје и одређења особености политичке природе европског човека имплицира велики квалитативни скок па и преокрет национализама. Да би националисти свих европских земаља коначно заслужили своје име те се ујединили, они морају кренути у одлучно продубљивање националне самосвести, перспективом досезања заједничког корена свих европских нација, као предуслова буђења и развијања европске (над)националне самосвести и (над)нације те успостављања европског јединства. То је перспектива на којој национализам и нација нису више коначни циљ већ полазишта отварања за образовање европске породице нација и успостављање њене државе, од Берлина, преко Београда до Москве и од Рејкјавика до Владивостока. **<**

Литература:

1. Allais, M.: *Erreurs et impasses de la construction europenne*, „Clement Juglar", Париз, 1992.

2. Dumezil, G.: *L'Ideologie tripartie des Indo-Europeens*, „Latomus", Брисел, 1958.

3. Хобсбаум, Е.: *Нације и национализам од 1780*, „Филип Вишњић", Београд, 1996.

4. Magli, I.: *Contro l'Europa*, „Bompiani", Милано, 1997.

5. Машке, Г.: „Самоубиство или одбрана Европе", *Дуга*, Београд, 1995, бр. 1617- 1618

6. Stephens, Ph.: „Mr Blair goes to Warsaw", *Financial Times*, Лондон, 6. октобар 2000.

Објављено: понедељак, 11. јул 2016, 23:11h